

процесуальних дій з урахуванням відповідних положень КПК України в дружньому до дитини середовищі, тощо. Проте, наразі «Барнахус» впроваджено лише у восьми областях та в столиці у центрах захисту для дітей, які постраждали та/або стали свідками насильства, кримінальних правопорушень.

Резюмуючи слід зазначити, що в умовах сьогодення, удосконалення Кримінального процесуального законодавства України в частині забезпечення прав неповнолітнього потерпілого в кримінальному провадженні є необхідним елементом його ефективності. Також, з метою належного застосування, потребують належного унормування спеціальні методики, такі як «Зелена кімната» та «Барнахус», використання яких під час проведення слідчих (розшукових) дій з неповнолітніми особами забезпечить уникнення їх травмування.

Список використаних джерел

1. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Конвенцію ратифіковано з заявами Законом № 4988-VI від 20.06.2012). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_927#Text.

2. Декларація прав дитини, прийнятої резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року. URL: <https://zakononline.com.ua/documents/show/140610140610>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n509.1>

4. Методика допиту малолітньої особи «Зелена кімната» носить лише рекомендаційний характер – Верховний Суд. URL: https://sud.ua/uk/news/publication/295087-metodika-doprosa-maloletnegolitsa-zelenaya-komnata-nosit-tolko-rekomendatelnyy-kharakter-verkhovnyy-sud#google_vignette.

Галаган Сергій Олександрович,
докторант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОРГАНІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО РОЗШУКУ ОСІБ, ЯКІ ВЧИНILI КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Міжнародний розшук слід розглядати як окремий інститут міжнародного співробітництва держав у протидії злочинності, що є невід'ємною його частиною та існує в нерозривному зв'язку з іншими формами такого співробітництва. Міжнародний розшук – це сукупність оперативно-розшукових заходів, слідчих дій та адміністративно-перевірочних заходів, що координуються міжнародними спеціалізованими організаціями або вповноваженими органами держав та проводяться відповідно до норм міжнародного та національного права, закріплених у законодавчих нормативно-правових актах з оперативно-розшукової діяльності, відомих нормативно-правових

актах. У вужчому розумінні міжнародний розшук є комплексом координованих Інтерполом за допомогою Національних центральних бюро оперативно-розшукових заходів, які проводяться у його країнах-членах оперативними підрозділами правоохоронних органів цих держав [1, с. 91].

Правовою основою міжнародного розшуку є сукупність міжнародно-правових актів та норм національного законодавства, які регламентують організацію і проведення оперативно-розшукових заходів на території держав-членів Інтерполу з метою забезпечення реалізації на національному рівні завдань оперативно-розшукової діяльності у сфері боротьби зі злочинністю. Міжнародний розшук є частиною загального розшуку, а тому відповідно регламентується тими нормативно-правовими актами, що й розшук. Що стосується безпосереднього нормативного регулювання процедури міжнародного розшуку, то ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено, що співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності між міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами, до складу яких входять оперативні підрозділи, та правоохоронними і спеціальними службами інших держав, які мають у своєму складі відповідні підрозділи, а також з міжнародними правоохоронними організаціями здійснюється відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних правоохоронних організацій, членом яких є Україна. Зі змісту зазначеної ст. 5 слідує, що працівники оперативних підрозділів мають право здійснювати оперативно-розшукову діяльність з метою надання міжнародної правової допомоги правоохоронним органам іноземних держав. Ст. 6 передбачено, що підставами для проведення такої діяльності є наявність достатньої інформації, одержаної в установленому законом порядку, що потребує перевірки за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів, про осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання [2].

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс (КПК) України регламентує, що оголосити в розшук можна підозрюваного та обвинуваченого [3]. У ст. 335 КПК України зазначено, що розшук обвинуваченого, який ухилився від суду, оголошується ухвалою суду, організація виконання якої доручається слідчому та/або прокурору. Із цього слідує, що КПК України безпосередньо регулює процесуальні аспекти розшуку учасників кримінальних проваджень та вказує на порядок взаємодії з оперативними підрозділами з метою встановлення місця знаходження осіб, оголошених в розшук [3].

Однак, відсутність у чинному КПК України поняття «міжнародний розшук» та процесуального порядку його здійснення призводить до формування практичними працівниками поширеної практики, згідно з якою особа вважається оголошеною в міжнародний

розшук з моменту винесення слідчим, прокурором постанови про оголошення підозрюваного в міжнародний розшук, а не з моменту оголошення особи в розшук каналами Інтерполу. Наведена позиція ґрунтується на тому, що відповідно до ч. 1 ст. 281 КПК України, якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або він виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України чи за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора за умови його належного повідомлення про такий виклик, слідчий, прокурор оголошує розшук, міжнародний розшук такого підозрюваного [3].

Органом, який здійснює повноваження щодо оголошення особи в міжнародний розшук, однозначно є Генеральний секретаріат Інтерполу (це робиться на підставі висновків Комісії з контролю за файлами). Моментом оголошення особи в міжнародний розшук є прийняття рішення Генеральним секретаріатом Інтерполу, що відображається в інформаційній базі Міжнародної організації кримінальної поліції. Тільки видання циркулярного повідомлення означає оголошення Інтерполом міжнародного розшуку, а його направлення до НЦБ країн-учасниць – ініціацію.

Причому особа під час розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу може вважатися оголошеною в міжнародний розшук лише за наявності відповідних підтвердних документів (довідки, витягу з бази даних Інтерполу; надіслання запиту про розшук і прийняття його до виконання іншою державою, яка не є членом Міжнародної організації кримінальної поліції; надіслання запиту про розшук до іншої держави на підставі двосторонньої угоди тощо).

Винесення ж процесуального рішення слідчого (постанови) є початковим моментом здійснення процедури оголошення особи в міжнародний розшук і свідчить тільки про проміжне рішення, на підставі якого необхідно підготувати та подати на розгляд компетентного органу НЦБ Інтерполу України, а далі секретаріату запит та інші передбачені порядком документи [4]. Інша позиція – щодо оголошення в міжнародний розшук лише на підставі постанови слідчого – є помилковою, оскільки фактично зводить нанівець існування Міжнародної організації кримінальної поліції як зайвого органу.

Урегулювати наявні розбіжності можна тільки шляхом унесення відповідних змін до КПК. Потрібно чітко визначитись і з самим поняттям «міжнародний розшук», і з моментом оголошення особи в міжнародний розшук. Інакше неврегульованість цих питань на національному рівні призводитиме до того, що екстрадиційні запити Українитак і залишатимуться без виконання. Більше того, системний аналіз КПК України свідчить, що відсутність документів про оголошення особи в міжнародний розшук каналами Інтерполу за наявності лише формальної постанови про оголошення особи в розшук є підставою для висновку, що особа не є оголошеною в міжнародний

розшук. Таким чином, доводиться констатувати, що за умови недосконалого кримінального процесуального законодавства та суперечливої судової практики без утручання законодавчого органу розв'язати виниклу проблему, на жаль, не вдасться.

Загалом, міжнародний розшук злочинців – це частина співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю, а тому може проводитись лише за неухильного дотримання загальних принципів міжнародного права, насамперед принципів співробітництва, суверенної рівності держав, невтручання у їхні внутрішні справи, поваги до прав людини. До них варто додати і головний принцип кримінального судочинства, що поєднує усі країни світового співтовариства у боротьбі зі злочинністю, забезпечення невідворотності відповідальності за вчинене протиправне діяння [5]. Головними етапами організації міжнародного розшуку осіб, які вчинили злочини на території України є: виявлення розшукуваних (зниклих безвісти) осіб на території України (державний розшук); збирання доказів, що підтверджують перебування осіб за межами України; складання запиту й додаткових документів; направлення запиту до Національного центрального бюро Інтерполу в Україні, який є підставою для ініціювання міжнародного розшуку громадян України; проведення дій у країнах після одержання НЦБ із Генерального секретаріату Інтерполу повідомлення про початок розшуку. Взаємне інформування НЦБ Інтерполу та держави – ініціатора розшуку про перебіг міжнародного розшуку; припинення міжнародного розшуку осіб.

Список використаних джерел

1. Некрасов В. А., Смелік В. Б., Житняк С. Є. Використання можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у боротьбі зі злочинами : навч. посіб. Київ: КНТ, Видавничий дім «Скіф», 2008. 188 с.

2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон від 13.04.2012 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

4. Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол : спільний наказ МВС України, Офісу Генерального прокурора, НАБУ, СБУ, ДБР, МФУ, МІОУ від 17.08.2020 р. № 613/380/93/228/414/510/2801/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0849-20#Text>.

5. Бондар С. В. Особливості міжнародного співробітництва під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією*. 2013. Вип. 1 (29). С. 356–364.